

Fraxinus excelsior (Jasan ztepilý)

synonyma: *Aplilia laciniata*, *Aplilia pendula*, *Fraxinus acutifolia*, *Fraxinus amarissima*, *Fraxinus apetala*, *Fraxinus appendiculata*, *Fraxinus ararica*, *Fraxinus atra*, *Fraxinus atrovirens*, *Fraxinus aurea*, *Fraxinus baurieri*, *Fraxinus biloba*, *Fraxinus boitrayana*, *Fraxinus boscii*, *Fraxinus brevidentata*, *Fraxinus bumelia*, *Fraxinus burgalensis*, *Fraxinus ceretanica*, *Fraxinus concavifolia*, *Fraxinus crispa*, *Fraxinus cucullata*, *Fraxinus dodei*, *Fraxinus eliae*, *F. f. antonii*, *F. f. argentea*, *F. f. argenteovariegata*, *F. f. asplenifolia*, *F. f. aurea*, *F. f. aurea-pendula*, *F. f. aurea-punctata*, *F. f. aureopunctata*, *F. f. aureovariegata*, *F. f. crispa*, *F. f. digitata*, *F. f. erosa*, *F. f. heterophylla-variegata*, *F. f. horizontalis*, *F. f. kincairniae*, *F. f. laciniata*, *F. f. leucocarpa*, *F. f. lutea*, *F. f. monophylla*, *F. f. monophylla-pendula*, *F. f. mucronata*, *F. f. multifoliolata*, *F. f. nana*, *F. f. paniculata*, *F. f. pendula*, *F. f. purpurascens*, *F. f. spectabilis*, *F. f. verrucosa*, *F. f. verrucosa-pendula*, *F. f. verticillata*, *F. subsp. biloba*, *F. var. acuminata*, *F. var. albovariegata*, *F. var. angustifolia*, *F. var. argentea*, *F. var. argenteovariegata*, *F. var. asplenifolia*, *F. var. atrovirens*, *F. var. aurea*, *F. var. aurea-pendula*, *F. var. aureovariegata*, *F. var. biloba*, *F. var. crispa*, *F. var. cucullata*, *F. var. diversifolia*, *F. var. erosa*, *F. var. fungosa*, *F. var. heterocarpa*, *F. var. heterophylla*, *F. var. horizontalis*, *F. var. implicata*, *F. var. integrifolia*, *F. var. jaspidea*, *F. var. kincairniae*, *F. var. lacerata*, *F. var. leucocarpa*, *F. var. lutea*, *F. var. monophylla*, *F. var. monstrosa*, *F. var. nana*, *F. var. obtusata*, *F. var. officinalis*, *F. var. pendula*, *F. var. pendula-variegata*, *F. var. scolopendrifolia*, *F. var. simplicifolia*, *F. var. spectabilis*, *F. var. striata*, *F. var. variegata*, *F. var. verrucosa*, *F. var. vulgaris*, *Fraxinus exoniensis*, *Fraxinus fungosa*, *Fraxinus globosa*, *Fraxinus glomerata*, *Fraxinus grandifolia*, *Fraxinus heterophylla*, *Fraxinus humilis*, *Fraxinus integrifolia*, *Fraxinus intermedia*, *Fraxinus laciniata*, *Fraxinus linearis*, *Fraxinus lucida*, *Fraxinus microphylla*, *Fraxinus monophylla*, *Fraxinus nana*, *Fraxinus nana* var. *atrovirens*, *Fraxinus ochrochlora*, *Fraxinus oxyodon*, *Fraxinus pendula*, *Fraxinus polemonifolia*, *Fraxinus pumila*, *Fraxinus purpurascens*, *Fraxinus retorta*, *Fraxinus sambucina* var. *coarctata*, *Fraxinus scolopendrifolia*, *Fraxinus scolopendrium*, *Fraxinus simplicifolia*, *Fraxinus spectabilis*, *Fraxinus stenobotrys*, *Fraxinus steudelii*, *Fraxinus streptocarpa*, *Fraxinus striata*, *Fraxinus stricta*, *Fraxinus strigata*, *Fraxinus subcordata*, *Fraxinus verrucosa*, *Fraxinus viridis* var. *nobilis*, *Leptalix atrovirens*, *Leptalix nana*, *Ornus striata*, *Ornus strigata*

čeleď: Oleaceae

oblasti: Albánie, Alpy, Anglie, Arménie, Belgie, Bělorusko, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Chorvatsko, Connecticut, Černá Hora, Černé moře, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Gruzie, Írán, Irsko, J Norsko, J Švédsko, Karpaty, Katalánsko, Kavkaz, Kentucky, Kosovo, Krym, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Makedonie, Malá Asie (Anatolie), Massachusetts, Moldávie, Německo, New York, Nizozemí, Nové Skotsko, Nový Brunšvik, Ohio, Ontario, Polsko, Pyreneje, Quebec, Rakousko, Rumunsko, S Itálie, S Řecko, Sicílie, Skotsko, Slovensko, Slovinsko, Srbsko, Střední Itálie, SZ Řecko, Švýcarsko, Ukrajina, Wales, Z Rusko

Roste v Evropě v podobě jednodomého nebo dvoudomého opadavého stromu. Dožívá se věku 250let. Dosahuje výšky 15 - 20 (i 40)m a šířky 20m při průměru kmene 1 (i 1,5)m v široce sloupovitém rozložitém habitu. Borka je v mládí šedohnědá, hladká, později černá, síťovitě brázditá. Dřevo je světlehnědé, pružné, tvrdé a na koncích větví vytváří vstřícné černé pupeny. Listy jsou vstřícné, lichozpeřené, dlouhé 25 - 40cm, s řapíky délky 5 - 10cm, na podzim nemění barvu, jsou složené z 7 - 13 (i 15)ti kopinatých až dlouze eliptických, vejčitých nebo obvejčitých pilovitých lístků délky 3 - 12cm, šířky 1,5 - 5cm, řapíčky jsou krátké a křídlaté. Kvete i plodí v latách délky 2 - 4cm, kalich i koruna květů chybí a má pouze 2 tyčinky. Plodem jsou podlouhlé až čárkovité okřídlené 2,7 - 5,5cm dlouhé nažky seskupené v trsech. Využívá se v léčitelství. Největší exemplář u nás roste v Budkově u Střížkovic s obvodem kmene 747cm. Existují vnitrodruhové taxonomy:

- 'Acuminata'/*F. acuminata* - lístky bohaté, tuhé, kopinaté a holé
- 'Adscendens'/*F. adscendens* - větve vystoupavé

- 'Albifolia' - listy prakticky celé bílé
- 'Althena'/'Monarch' - kuželovitý, později kulovitý, uzavřený; výška 20 - 25m, šířka 15m; listy na podzim žluté až žlutohnědé
- 'Amara' - lístky úzké, na spodní straně kolem centrálního žebra hnědě ochlupené
- 'Angustifolia' - pupeny černé; lístky úzce vejčité, koncový lístky dlouze řapíčkatý
- 'Argentea' - listy bílopestré až prakticky celé bílé
- 'Argenteomarginata' - výška střední; listy sudozpeřené, lístky vejčitěkopinaté, asymetricky pilovité, mohou být pokroucené, okraj asymetricky zvlněný s bílými okraji
- 'Argenteovariegata'/var. argenteo-variegata/'Argenteo-variegata'/'Foliis argenteis'/'Foliis marginatis argenteis' - široký habitus; výška 10m; lístky zpravidla s bílými až strakatými okraji, občas i pouze zelené
- 'Asplenifolia'/var. asplenifolia/'Aspleniiifolia'/'Cutleaf'/'Exoniensis'/'Viridis'/'Viridis Nobilis' - lístky bledězelené, variabilního tvaru, až úzce čárkovité, převislé
- 'Atlas' - úzce kuželovitý později širší až vejčitý habitus; výška 15 - 20m, šířka 12m; větve odstálé v ostrém úhlu; listy tmavězelené, pozdější rašení; samčí, neplodí
- 'Atrovirens Coriacea' - větve vzpřímené; listy zelené
- 'Aurea'/var. aurea/'Golden' - pupeny husté; borka v mládí žlutá, bez pruhů; listy žlutozelené, později žluté; pomalý růst
- 'Aurea Pendula' - nižší široce rozkladitý kaskádovitý 1/2kulatý habitus; výška 15m; větve obloukovité až vodorovné, zpravidla až k zemi převislými větvičkami, v mládí žluté; listy zelené; pomalý růst
- 'Aureovariegata'/'Aureo-variegata' - listy lichozpeřené se 3 - 7mi lístky, lístky široce vejčitěkopinaté, asymetricky vykrajované, hrubě pilovité, zkroucené, okraje až celé listy žluté až žlutozelené
- 'Berlin' - listy žluté
- 'Biloba' - na vrcholku plodu je rýha
- 'Coarctata' - podobá se 'Crispa', ale dorůstá menších rozměrů
- 'Concavifolia' - úzký vzpřímený habitus; listy dlouhé 10 - 12cm, lístky pohárkovité
- 'Concavifolia Variegata' - lístky při rašení pestré, lžičkovité; větve v mládí pruhované
- subsp. coriariifolia/F. coriariifolia - Krym, Kavkaz; pupeny černé, větve bleděšedé, řapíky, vřeteno listů a pupeny ochlupené; listy tvoří 3 - 6 párů lístků, lístky max. krátce řapíčkaté, eliptické až kopinaté, drobně zubaté, max. řídce ochlupené, dlouhé 4 - 9cm, široké 1 - 3cm, báze zakulacená (i prakticky klínovitá), spodní strana hustě řezavě vidličnatě ochlupená; kvetenstvím je hrozen v paždí listů loňských přírušek, kalich hustě ochlupený, vřeteno dlouhé 3 - 5cm; plody dlouze kopinaté, otupělé až mírně vykrojené, dlouhé do 3,5cm, široké 7 - 9mm, tělo 1/2 délky
- 'Crispa'/f. cucullata/var. crispa/'Atra'/'Atrovirens'/'Atrovirens Nana'/'Crispa Foemina'/'Crispa Mascula'/'Oxyacanthifolia'/'Oxyacanthoides' - listy tvořené zpravidla ze 7 - 11ti lístků, lístky husté, tmavězelené až černozelené, zkadeřené a zrasené; pomalejší růst
- 'Cucullata' - větve krátké; listy krátké, krátce řapíkaté, lístky tmavé, podél okraje nahoru zakřivené
- 'Diggi Saule' - zakrslý kompaktní kulovitý habitus; listy tmavězelené
- 'Diversifolia'/'Heterophylla'/'Integrifolia'/'Monophylla'/'Simplicifolia'/'Simplicifolia'/'f. diversifolia/f. heterophylla/var. diversifolia/F. integrifolia/F. monophylla/F. simplicifolia/F. weltheimii - koruna užší, eliptická až široce kuželovitá; výška 15 - 20m, šířka 10 - 15cm; větve řidší; listy jednoduché (max. až 3četné, kde postranní lístky mnohem menší), dlouhé 14 - 18cm, zpravidla ostře pilovité
- 'Doorenbos'/'Doorenbos no. 5' - větve v mládí sivozelené, hladké s plochými lenticelami; listy 9 - 11tičetné
- 'Erosa'/'f. scolopendrifolia'/var. erosa/var. scolopendrifolia - list tvoří (6 -) 9 - 11 lístků, lístky jsou z části zakrnělé či jinak deformované, zpravidla úzké a alespoň zvlněné, na bází nápadně zúžené
- 'Eureka' - řidší široce kuželovitý symetrický habitus; větve odstávají v ostrém úhlu, v mládí bleděhnědě až šedoželené, hnědě lenticely; listy zpravidla tvoří 11 - 13 lístků, báze bez řapíků, 2 malé vzpřímené lišty
- subsp. excelsior (Jasan ztepilý pravý) - větve, vřetena a řapíky listů holé, báze lístků ochlupená
- 'Flavo-variegata'/'Flavovariegata' - list žlutopestré
- 'Fungosa' - borka zdánlivě houbovitá

- 'Glauca' - listy tvoří 9 - 11 lístků, lístky podlouhlé, pilovité a špičaté
- 'Globosa'/'Globosa de Deegen' - kulovitý habitus; výška 4 - 6m; listy dlouhé 10 - 15cm, zpravidla tvořené 11ti lístky
- 'Gold Cloud' - listy zelené, v létě a na podzim žluté; sterilní; rychlý růst
- 'Hessei'/'Hesse' - koruna širší; větve sivozelené; listy větší, jednoduché až 3četné, lístky topolovité, dlouho na podzim zelené
- 'Heterophylla Pendula'/'Diversifolia Pendula'/'Monophylla Pendula' - nižší široce rozkladitý kaskádovitý habitus; větve obloukovité, občas se až dotýkají země
- 'Heterophylla Variegata' - keřovitý habitus; listy pestré
- 'Horizontalis'/var. horizontalis - koruna široká, zploštělá; větve vodorovné, větvičky převislé
- 'Jaspidea' - široce kuželovitá, vejčitá až kulovitá koruna; výška 10 - 20m, šířka 7 - 15m; borka mladých větví žlutá, zpravidla zeleně pruhovaná; listy zprvu zelené, později žluté, na podzim zlaté, vzpřímený růst
- 'Jaspidea Pendula' - větve lesklé, hnědooranžové; listy zelené, řapíky světležluté
- 'Kimberly'/'F. quadrangulata 'Kimberly Blue' - symetrický kompaktní habitus; rychlý růst; sterilní
- 'Kincairniae' - větve střídavě převislé a strnule vzpřímené
- 'Leucocarpa' - listy ojediněle pestré; plody v mládí bílopestré až prakticky celé bílé
- 'Linearis'/'Salicifolia' - podobá se 'Asplenifolia', ale řapíky listů ani lístky nejsou převislé
- 'Lutea'/'Follis luteis' - lístky mají žluté okraje
- 'Mixta' - jemné mladé větve; listy úzké, dlouhé, v široké rozteči
- 'Monophylla Cordata' - listy jednoduché, hluboce srdčité, ostře pilovité
- 'Monstrosa' - větve zpravidla páskovitě zploštělé; listy obvykle střídavé
- 'Nana'/'Humilis'/'Polemonifolia'/'Polemoniifolia'/'Pumila'/'f. globosa'/var. nana/'F. polemonifolia' - zakrslý keřovitý hustý 1/2kulatý habitus; výška 1,5 - 3m; listy menší, dlouhé zpravidla 3 - 8cm, tvořené (9 -) 11 - 15ti hustými lístky; je odolnější vůči nekróze
- 'Parvifolia' - listy tvoří 4 - 7 párů eliptických až mírně kopinatých lístků s max. krátkými řapíčky, délhou 4 - 7cm a šířkou 1,5 - 3cm
- 'Pendula'/'var. pendula' - široce rozkladitý kaskádovitý 1/2kulatý habitus; výška i šířka 10 - 15m; větve obloukovité, někdy až k zemi; listy stejně
- 'Pendula Variegata' - převislý habitus; listy asymetricky pestré
- 'Pendulifolia Purpurea' - jako 'Pendula', ale mladé větve hnědé
- 'Pruhoniciana' - plody dlouhé až 3,5cm, dlouze klínovité, vpředu hluboce (5 - 7mm) 2laločné
- 'Punctata'/'Aureo-punctata'/'Paniculata' - listy bohatě žlutě skvrnité, v mládí růžově, dlouze kopinaté, pilovité
- 'Purpurascens' - borka růžovofialová
- 'R. E. Davey' - úzký vzpřímený habitus; řapíky zkroucené
- 'Rancho'/'F. quadrangulata 'Globosa' - kulovitý habitus; výška 7,5 - 9m; rychlý růst
- 'Rufa' - vzpřímenější habitus; listy tmavší
- 'Sambucifolia' - listy bohatě zpeřené
- 'Sambucifolia Coarctata' - nejspodnější lístky těsně přimknuté k sousednímu páru
- 'Scolopendrifolia'/'Scolopendriifolia' - lístky úzké, zpravidla zkadeřené a deformované
- subsp. siciliensis - endemit Sicílie
- 'Simplicifolia Laciniata'/'Diversifolia Laciniata'/'Heterophylla Laciniata'/'Monophylla Laciniata' - kompaktní habitus; listy malé, špičaté, hluboce zubaté až prakticky zastříhané
- 'Spectabilis'/'Fastigiata' - přísně kuželovitý vzpřímený habitus; větve svírají ostrý úhel
- 'Tortuosa Pendula' - převislý habitus; větve zkroucené
- 'Tota Aurea' - listy žluté
- 'Transonii' - větve vzpřímené; listy zelené
- 'Umbraculifera' - výška 6m, šířka i více než 8m
- 'Verrucosa' - starší větve mají drsnou popraskanou kůru
- 'Verrucosa Pendula' - větve korkovité, bradavičnaté a převislé
- 'Verticillata'/'Reticulata' - listy občas v 3četných přeslenech, ostatní střídavé
- 'Wentworth'/'Pendula Wndworthii'/'Pendula Wentworthii'/'Wentworthi Pendula' - hlavní větve

vzpřímené, ostatní vodorovné až skloněné k zemi

- "Westhof's Glorie" - širší symetrický kuželovitý habitus; výška 20 - 25m, šířka 15m; větve odstálé, v mládí zelené, lenticely tmavé, ploché; listy tvoří 11 - 13 lístků, rašící tmavěhnědé, báze má 2 nápadné laloky

Patří mezi náročné druhy na pěstování. Ohrožuje ho suchá zem, vítr i znečištěné ovzduší a silné mrazy. Vyhovují mu lehké vlhké vzdušné vápenité půdy bohaté na živiny, např. sutě, lužní lesy, atp.

<https://www.rostliny.net/>